č. 1-2, ročník VI.
január 2009

Cena 0,33 €

INFO РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ ДВОТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА

INFORMAČNÝ DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

З ОБСЯГУ

План РОС ку зрахованю жительства 2
Зміна часу розгласового высыланя 4
Чом жадаме зміну назвы СРУ СР 7
Нашы Русины на святі Русинів Сербії ..... 12 – 14
На русиньскых балах 15

Верейна вызва старолюбовняньскых Русинів

Підписаны обывателі русиньской і україньской народности окресу Стара Любовня вызываме вшыткых делеґатів Зязду Союзу Русинів-Українців, котрый буде 24. януара 2009 р. у Пряшові, жебы в обостраннім інтересі утриманя і пережытя обох етнік і їх будучого розквіту на теріторії Словеньской републікы дали згоду на зміну Станов Союзу Русинів-Українців СР, а то так:

а) В проамбулі і в ст. 1 змінити Союз Русинів-Українців на Союз Українців.
б) В ст.2 змінити назву орґанізації на Союз Українців Словеньской републікы.
в) В далшім тексті станов замінити слова Русины-Українці словом Українці.

Арґументація

1. Сучасна сітуація є шкодлива і самозничуюча про обідві етніка. Приспівать ку самоасімілації Русинів, але і Українців на Словеньску.
2. Ниґда в минулости не жыло на теріторії Словеньской републікы, але ани інде на світі етнікум з назвов „Русины-Українці". Ку так неприродні вытвореній фіктівній народности Русин-Українець ся при списованю людей в 2001 р., але ани ниґда передтым, не приголосив ани єден жытель Словеньской републікы.
3. В Словеньскій републіці были Владов СР **офіціалні узнаны народностны меншыны** а їх список быв переданый Раді Европы на основі узнесіня Влады СР з 28. апріля 1999 р. ч. 324/1999. Цалкова **кількость народностных меншын** на Словеньску є **12**, а то: булгарська, хорватська, чеська, німецька, мадярська, моравска, польска, ромска, **русиньска**, руська, **україньска** і жыдівска. Як з наведженого выпливать, на Словеньску не єствує народность „русиньско-україньска". Така народность не єствує ани на Україні, ани ниґде на світі.
4. В рамках меджінародных орґанізацій мать найвызнамніша орґанізація – Русиньска оброда на Словеньску, котра презентує Русинів СР, реґістрацію у Світовім конґресі Русинів. Напроти тому Союз Русинів-Українців Словеньска мать реґістрацію у Світовім конґресі Українців, як і в Европскім конґресі Українців. Уж з наведженого выпливать, же назва того обчаньского здружіня є недобра і є в розпорі із його реалнов орєнтаційов і членством в меджінародных штруктурах.

Кедь зязд Союзу Русинів-Українців на своїм найближшім засіданні 24-го януара 2009 дасть згоду на зміну назвы на Союз Українців СР, такой вызываме правных представителів Русиньской оброды на Словеньску і Союзу Українців СР, жебы приступили до їднаня о взаємній сполупраці як рівный з рівным, прип. Жебы вытворили Асоціацію Русинів і Українців.

Думаме, же обідві народностны меншыны, русинска і україньска, мають в нашім штаті вытворены оптімалны условя на утриманя і розквіт їх культур, школства, материньских языків і свойого єствованя в СР про будучі ґенерації.

Не попсуйме собі то взаємныма інвектівами і нежычливостьов. Наш погляд є такый, же пропонованы зміны отворять далшы можности, главні фінанчны і матеріалны, про розквіт і пригачіня асімілації обох етнік.

В Старій Любовні, 8. 12. 2008

Тота верейна вызва была выпрацьована в словеньскім, русиньскім і україньскім языку. О єй опублікованя были пожаданы новинкы КОРЗАР, ІНФО РУСИН і НОВЕ ЖИТТЯ.

Верейну вызву на знак згоды з єй обсягом до днешнього дня підписало 170 жытелів реґіону Стара Любовня. В сучасности ся робить підписова акція на підпору той вызвы і в іншых реґіонах Выходного Словеньска, де жыють Русины і Українці. Дотеперь вызву підписало 74 жытелів тых реґіонів.

За ініціаторів вызвы
Інґ. Ян Допіряк, Стара Любовня
і Мілан Роба, Чірч.

Як римую, так римую
а в тых римах

ТАК ВІНЧУЮ

Редакторкам в родным краю,
най їм нервы вытримають,
жебы могли в почливости
писати без залежности.

За число Інфо Русина
два-три літры пріма вина,
за кажду експедіцію -
в еврокасі протекцію.
За справы з края родного,
дай їм, Боже, здравя много
а за культурны моменты
од минуты і сто центів,
а за кажду минуточку –
щастя про їх родиночку.

З того не будуть богаты,
а треба їм на бит, шаты
і на модерны топанкы,
і на успоры до банкы.

Але главні здравічко!
Пац! Цілунок на личко.

Кузмяковей, Лисіновей,
з уцтов – якбы кумі своєй,
раз вночі – як світ уж спав
ЛАДІЖІНЬСКЫЙ написав.

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

Комплексный план акцій і кроків Русиньской оброды на Словеньску на рокы 2009-2011 перед зрахованьом жытельства

Рік 2011 ся стане про нас Русинів вызначным і тым, же ся на Словеньску одбуде зрахованя жытельства. Меджі роками 1991-2001, коли ся у нас одбыли послідні списованя людей, ся кількость Русинів звекшыла із 17 197 (в 1991, коли в документах на зрохованя іщі не была написана ани колонка з русиньсков народностьов а люде, на раду „счітаціх" комісарів, мали русиньску народность записати до вольной колонкы, але не вшыткы комісарі людям высвітлили, же так можуть зробити) на 24 201 жытелів, што є о 40,7 % веце і представує то 0,8 % із вшыткых жытелів Словеньска.

В Пряшівскім краю русиньска меншына творить не 2,1 %, але 2,7 %, што є 21 150 людей. Але мы знаме, же є нас омного веце. Лем жаль, же не вшыткы собі свою русиньску ідентіту усвідомуєме і при зрахованю жытельства. З неофіціалных жрідел знаме, же Русинів на Словеньску є коло 120 000 а може і веце! А зато, жебы сьме ся досправды приближыли ку такому реалному числу і жебы нас Русинів было штонайвеце і в штатістічных числах, вытворили сьме комплексный реалізачный план акцій і методічных кроків РОС на рокы 2009-2011 перед зрахованьом жытельства. Подля выпрацованых пропозіцій вєдно із МО РОС поступні і розмаїтыма формами роботы ословиме вшыткых Русинів Словеньска, жебы не забывали на свій род, своє коріня і силу культурного богатства нашых предків, што вєдно спечатиме при споминанім зрахованю людей у 2011 році.

Быти Русином не є ганьба, то є честь!

Пропозіції:

1. Кажда МО РОС выпрацує окремый план, подля своїх представ, котрый буде заміряный на даный реґіон. Бо кажда МО РОС знать у чім є в данім реґіоні сила або наопак, што треба выліпшыти ці приспособити своїй шпеціфічній сітуації. Подля такого плану, вытвореного на реґіоналнім прінціпі, буде кажда МО РОС поступні орґанізовати свої активности, при котрых буде мати на памяти тот важный акт, котрым є зрахованя жытельства.
2. Узко сполупрацовати із старостами сел і пріматорами міст. До комісій на списованя жытельства запоїти своїх членів. Іншталовати пропаґачны таблы на видительных місцях і брати участь в орґанізованых акціях.
3. Ословити священиків на селах, председу Общества св. Йоана Крестителя о. Ярослава Поповця, шефредактора Артоса о. Мілана Ясика і іншых представителів русиньскых орґанізацій. Із нима зкоординовати роботу так, жебы вєдно і з єднотныма замірами сьме сполочні выкрочіли за планованым цільом, якый поведе ку успіху Русинів при списованю жытельства. Взаємно забезпечіти і пропаґачны матеріалы, як плаґаты, летакы, одзнакы, календарі ітп.
4. До кінця каждого року 2009, 2010, 2011 є потребне выдати календарь і плаґаты із тематіков активностей РОС і далшых русиньскых орґанізацій. Представити наше діятельство і роботу славных Русинів словом і фотоґрафіями, припоминаючі зрахованя жытельства а тым і народностну орєнтацію.
5. Выготовити і іншый пропаґачный матеріал, як трічка, заставкы, ербы, малы каледарикы і т. п. окремо про каждый окрес і МО РОС. Такый матеріал ся буде роздавати на масовых акціях. На пропаґацію глядати і іншы фінанції.
6. Доповнити список сел, де жыють Русины і передати вшыткым русиньскым орґанізаціям. Контактовати ся із старостами і у такых селах, де жыє мала кількость Русинів, орґанізовати в них культурны проґрамы.
7. Приготовити короткы проґрамы розмаїтых жанрів (малы сценічны формы) і выступати з нима на різных акціях по селах і містах. В рамках першого русиньского аматерского театру КВІТ орґанізовати выступліня там, де не мають властный колектів.
8. Кажда акція буде своїм обсягом присвячена списованю людей в 2011 р. Притім вжывати вшыткы доступны формы, як відеотехніку, документарны філмы або дати простор фолклорным і іншым колективам.
9. З Театром А. Духновіча і ПУЛСом в Пряшові підписати договор о конкретній сполупраці перед каждым їх выступліньом, преднести короткый ненасилный приговор о Русинах, о історічно-штатістічных фактах із зрахованя жытельства дотеперь.
10. Выдати централный плаґат ку зрахованю жытельста, як і плаґат із стишком А. Духновіча із нотами (Вручаніє), котрый быв Світовым конґресом Русинів схваленый за гімну вшыткых Русинів (Я Русин быв, єсьм і буду..). Таку пропаґацію роздати по сельских урядах, священикам, школам в русиньских селах і каждій русиньскій орґанізації.
11. В новинках Інфо Русин завести од януара 2009 рубріку з назвом Зрахованя людей, або дашто подобне. Дати в ній простор читателям, жебы писали до той рубрікы інформації або статі із свого реґіону. Найліпшы статі потім оцінити.
12. Ословити солвентнішых русиньских подникателів, жебы нам помогли выдати штонайвеце пропаґачных і про каждого Русина ужыточных матеріалів, жебы каждый з них взяв покровительство над єдным пропаґачным матеріалом.
13. Залучіти до плану акцій і пропозіції далшых русиньских орґанізацій, подавати проєкты нелем на Словеньску, але і в рамках ЕУ, жебы і такым способом забезпечіти фінанцованя русиньского пропаґачного діятельства перед зрахованьом жытельства.
14. Сістематічно орґанізовати выязды за нашыма людми із пропаґачныма акціями і матеріалами. Ословити Світовый конґрес Русинів з просьбов о фінанчну поміч на пропаґачны акції.

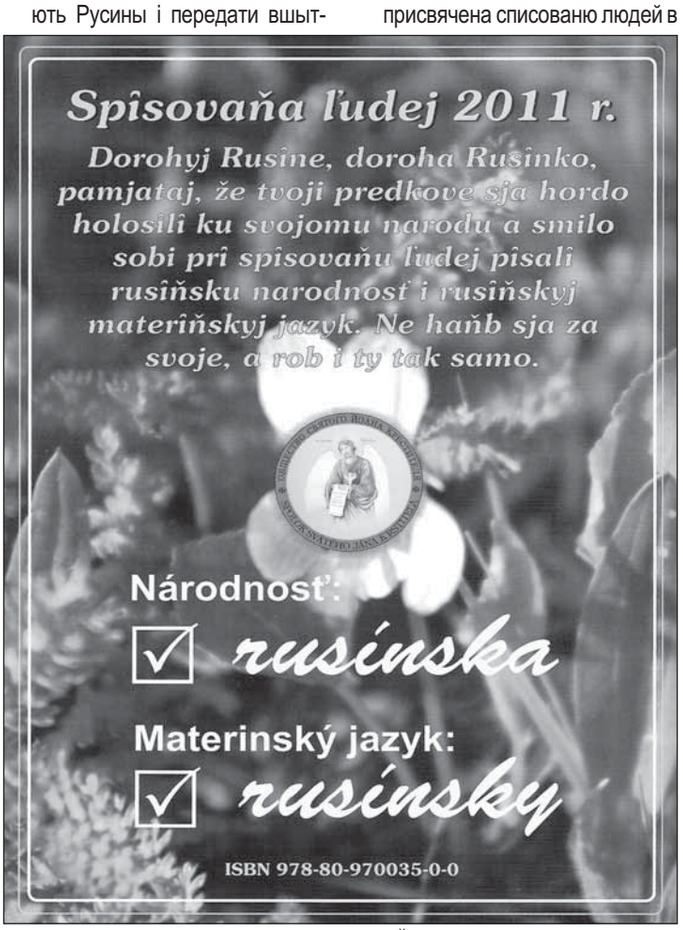

▲ *На зрахованя людей не забывають і в ОСЙК, котры выдали календарь на 2009 рік. На фото видите задню ст. Календаря.*

Комплексный план акцій і планованых методічных кроків РОС перед зрахованьом жытельства на Словеньску быв обговореный і схваленый на ВВ РОС у Пряшові 17-го децембра 2008 р.

За ВВ РОС Владимір Противняк, председа РОС

Я Русин был, єсмь і буду...

На тоты слова знамого стишка А. Духновіча єм собі спомянув при чітаню матеріалів з юбілейного 10. Сейму Русиньской оброды на Словеньску (РОС). Тішыть ня, же РОС мать выпрацьованый окремый план акцій і цілой деятельности, котра є заміряна на звышіня кількости Русинів, котры собі при списованю людей у 2011 р. запишуть нелем материньскый язык русиньскый, але і народность Русин.

Жебы сьме могли ліпше познати сітуацію в нашім теперішнім народнім возроджіню, порівнайме єй з числами штатістікы з часів недавно минулых. При списованю людей в 1930 р. ся на теріторії теперішньой Словакії ку наросности Русин голосило 95 359 жытелів. У 2001 році, по тяжкых роках насилной українізації і словакізації, ся на тій істій теріторії ку народности Русин голосило уж лем 24 201 жытелів, але ку русиньскому материньскому языку аж 54 907 людей. Ку словеньскій народности з материньскым языком русиньскым ся приголосило 28 885 жытелів (позерай **www.statistics.sk**).

Тоты числа нас можуть з єдного боку тішыти, же предці много нашых людей і по насилній українізації і словакізації ся у 2001 році спамятали і приголосили ся за Русинів. З другого боку вельо нашых молодшых людей по „ніжній революції“ думало, же їм народность Русин буде на шкоду в їх карєрі і уплатніню на высшых функціях в політіцькім і сполоченьскім жывоті а так ся голосили за Словаків. Такых припадів найдеме много, нелем в области самосправы, але і у высшых орґанах штату – у посланців, в судництві, в нашім правительстві і на іншых місцях. Такых людей бы мало грызти сумліня, же про свою карєру зрадили властный народ. Они не суть Словаци од народжіня. Їх родичі, дідове і прадідове може ходили до нашых руськых-русиньскых школ, ходили ся молити до нашых „руськых“ церьковок і співали „Господи помилуй“, у них є русинство закодоване в їх ґенах. В нашім народі є така пословиця: **„Родичів і сусідів собі не выбераш“ а я бы придав – ани народность.**

Далшым неґатівным явом в нашім теперішнім жывоті є нова доба з новов демокраційов і ґлобалізаційов. Подля договорів, котры познаме як „Shengenská dohoda“ міджі окремыма державами заникають границі і у Европі ся вытварять єдно велике сполоченство без границь. Дакотры „мудры люде“ приходжають з ідейов, же по заникнутю границь – заникнуть і окремы державы, заникнуть народы і народности а так за даякый час будеме вшыткы „Европане“. Подля такой ідеї выходить, же нач нам писати при зрахованю людей народность, тадь она ся не записує уж ани до новых обчаньскых преуказів. Тота ідея є великый блуд, котрый дакому пасує і хоче людям побаламутити голову. Хоць границі заникають, штаты оставають, а в них народы, народности і їх сполоченьскый порядок, їх культура, традіції, звыкы, обычаї і вшытко чім держава жыє. На тім прінціпі є збудувана ціла теперішня Европа і скоро цілый світ. Така візія не мать жадной арґументації в теорії, ани на практіці. То бы были порушены основны законы прийняты ООН в року 1946 на охрану народів і народностных меншын. Многы штаты ся пышать тым, же їх народы, або народности мають розмаїту культуру, незвычайны традіції, знають указати дашто ліпше як остатні і тым обогачують велике богатство культуры народів. Наведу дакотры приклады. Найкрасше заграть „Montyho čardáš“ мадярьскый штатный 120-членный слачковый орхестер, найліпшы брындзовы галушкы наварять словеньскы кухарькы, найкрасше на словеньскій фуярі заграть словеньскый бача при пасіню овець під Полянов, найсмачнішый борщ наварять в Руську, найдоконаліше руського козачка затанцьовали Мойсейовці, або україньского Гопака – штатный україньскый ансамбель, нашу русиньску співанку „Коли-м была мала, мала“ найкрасше саспівать звізда русиньскых співанок Марія Мачошкова – Русинка і міг бым продовжовати далше. Хочу тым показати, же кебы заникли народы і народности – заникло бы і велике культурне богатство многых народів, на котре сьме горды а дакотре мать в цілонароднім розмірі таку вызначну ціну, же го записують до списка культурного богатства UNESCO, як напр. нашы Деревяны церькви ту в Карпатах.

Як люде слободны жыть хочеме з вами,
Русины желають быти Русинами,
Свою церьков, язык, обычай хранити,
Чім нас Бог сотворив, тым хочеме быти.

(А. Павловіч)

Не допустьме, жебы заникли народы і народности. У 2011 році при списованю людей тому забраниме так, же ся приголосиме ку народности РУСИН і ку свойому русиньскому материньскому языку. Захраниме тым про далше поколіня нелем нашу народну культуру, но і наш русиньскый народ. Забраньме далшій асімілації людей по нашых русиньскых селах і містечках, не словакізуйме нашы церьковнославяньскы обряды і самы себе, бо і так нас будуть называти руснаками, як ся то ставать до днесь на Земпліні. Жадайте, жебы на школах ся нашы діти учіли русиньскый язык і азбуку. Споминам собі, же мій дідо Михал Фріцькый з Андрійовы, уж як 83 річный, до послідньой минуты свойого жывота чітав Біблію, котру собі приніс з Америкы і котра была писана азбуков.

Нашы діти будуть так знати в азбуці чітати літературны творы нашых русиньскых писателів і поетів як напр. Марії Мальцовской, Штефана Сухого, Миколая Ксеняка, Марії Ґіровой, Осифа Кудзея, Штефана Смолея, Юрка Харитуна і многых далшых нашых поетів і писателів. Школярі, котры ся готують на декламаторскы конкурзы, якым є Духновічів Пряшів, будуть мочі чітати творы на азбуці. Зналостями азбукы отворять ся нашым школярям двері і до класіцькой руськой літературы такых писателів яр є Л. Н. Толстой, Ф. М. Достоевский і іншых. Они суть сынами найвекшого славянсоко народа – Руського, ку котрому патриме і мы – Русины.

▲ *Русиньскы діточкы з Підкарпатя за першой републікы, фото архів РВ.*

Дорогы чітателі Інфо Русина.

По перечітаню мойого задуманя над списованьом людей у 2011 році, самы добрі подумайте, якый материньскый язык і яку народность собі запишете до предложеных документів. Не довольме, жебы народность Русин заникла, жебы наше будуче поколіня даколи ся дізнавало лем з архівных документів, же ту в Карпатах іщі на зачатку 21. сторіча жыв якыйсь народ, котрый называли Русинами. Мы Русины, в часі нашого вывоя пережыли вшелиякы сполоченьскы порядкы, котры заникли, но мы вытримали і зостали. О тім написала красный стишок і наша русиньска поетка Марія Ґірова: *„Ці є така рука, ці є така сила, абы на коліна Русина зложыла? Не є і не буде, покы лем світ буде. Од правіку Русин жыв ту, й жыти буде“.*

Інґ. Іван Фріцькый, Кошыці

Patria
Slovenský rozhlas 5

Русиньскый проґрам Февруар 2009

3. 2. 2009 – вівторок
18.00 - 18.30 Радіоновины
20.00 - 21.00 Радіомаґазин
21.00 - 21.30 Літ. релація. О. Кудзей: Мудрость жывота, репр.
21.30 - 22.00 Музика народности

5. 2. 2009 – четверь
18.00 - 18.30 Радіопновины

7. 2. 2009 – субота
18.00 - 19.00 Радіо молодых. Приповідка Е. Костовой: Снігуляк Луіс
19.00 - 20.00 Радіомаґазинм репр.
20.00 - 20.30 Подобы жывота: В. Шутяк
20.30 - 21.00 Музика народности

8. 2. 2006 – неділя
7.00 - 8.15 Літурґія ҐКЦ
8.15 - 9.00 Музичны поздравы
18.00 - 19.00 Село грать, співать і думу думать: Руська Поруба – крест ЦД

11. 2. 2009 – середа
18.00 - 18.30 Радіоновины

13. 2. 2009 – пятниця
18.00 - 18.30 Радіоновины

17. 2. 2009 – вівторок
18.00 - 18.30 Радіоновины
20.00 - 21.00 Радіомаґазин
21.00 - 21.30 Подобы жывота: В. Шутяк, репр.
21.30 - 22.00 Музика народности

19. 2. 2009 – четверь
18.00 - 18.30 Радіоновины

21. 2. 2009 – субота
18.00 - 19.00 Радіо молодых. Приповідка Ш. Сухого: Мудрый чоловік меджі глупыма людми
19.00 - 20.00 Радіомаґазин, репр.
20.00 - 21.00 Літ. релація. Ш. Сухый: В. Латта, языкознатель
21.00 - 22.00 Гітпарада русиньскых співанок

22. 2. 2009 – неділя
7.00 - 7.45 Село грать, співать і думу думать, репр.
7.45 - 9.00 Музичны поздравы
18.00 - 19.00 Бісіда кумів

23. 2. 2009 – понедільок
18.00 - 18.30 Радіоновины

25. 2. 2009 – середа
18.00 - 18.30 Радіоновины

27. 2. 2009 – пятниця
18.00 - 18.30 Радіоновины.

Зміны в розгласовім высыланю!!!

Од 2-го февруара 2009 народностно-етнічне высыланя можете слухати на короткых волнах, в пасмі ВКВ два. Каждый день од 18-ой до 19-ой годины наш проґрам наладите на цілій теріторії Словеньска на вшыткых фреквенціях Радія Реґіна. На тых самых фреквенціях нас можете чути так само і у вівторок од 20-ой до 22-ой годины і у четверь од 20-ой до 21-ой годины. Через вікенд можете свої облюблены проґрамы окрем уведженого часу чути в суботу вечір од 19-ой до 21-ой годины а в неділю рано од 7-ой до 9-ой годины на фреквенціях Радія Реґіна Кошыці. Подробнішы інформації найдете на www.rozhlas.sk

ТЕЛЕФОНЫ – РУСИНЬСКА РЕДАКЦІЯ КОШЫЦІ:
055/6822928, Факс – 055/6822991
Зазнамник – 055/6822959
Продукція – 055 /6822945

Театер Александра Духновіча во февруарі 2009

4. февруара 2009 о 19.00
на Великій сцені ТАД
Василь Турок:
ПРІНЦОВЫ ГАЛУШКЫ
Режія: Матуш Оьга

Тота гра выникла на основі твору середньовікого полоанонімного автора, котрый описан свою путь по Вышнім Угорьску. Людей заінтересуюти пасажі, котры ся дотыкають северовыходных місц Словеньска: Кежмарку, Левочі, Сабінова, Пряшова, Бардійова.

11. февруара 2009 о 19.00
на Великій сцені ТАД
Максім Ґорькый: **НА ДНІ** (азіл)
Режія: Светозар Спрушански

Світова і руська драматічна класіка в новім інсценачнім виджіню. Сучасна інтерпретація гры о страчіню віры в наш реалный світ, котрый хочеме або ні, мусиме жыти! Нараз сьме на дні нелем нашых ідеалів, але і досправды. Без роботы, без пінязі, нераз і людьской достойности... Остала нам лем віра в самых себе! А мы єй мусиме одзнова найти і ожывити!

▲ *На фото герці ТАД - зліва О. Ткач, С. Шкованова, В. Русиняк і І. Латта (лежыть горі).*

24. февруара 2009 о 19.00
на Великій сцені ТАД
ТЕАТЕР ТАНЦЯ

25. февруара 2009 о 19.00
на Малій сцені ТАД
Ґашпар Естер: **О РЕВУА**
Режія: Мілош Карасек

Макаброзна розлучкова монодрама о шестьох самовраждах і єднім погробі.

Віфлеємскый вечір меджі пензістами

Кінцьом 2008 рока, в часі Рождественных свят, членове Выбору МО РОС у Снині приготовили акцію під назвов Віфлеємскый вечір про жытелів ДД і ДСС в селі Нова Седліця.

Село лежыть в прекрасній, засніженій і непорушеній природі під Рябов скалов і Кременцьом, в найвыходнішім куті нашой републікы, де ся сходжають штатны границі Польска, Україны і Словеньска. У тім селі ся находжать Домов доходців і Домов соціалных служеб про старшых о осамоченых людей, котрым судьба не дожычіла святити Рождественны свята в колі своїой родины.

При стрічі з нима сьме чули, же в домові панує барз добра атмосфера, о чім сьме ся пересвідчіли і на відеозаписі зо жывота тых людей в часі цілого рока і при Щедровечірній вечері, де не хыбовали і дарункы. О вытворіня такых добрых условій і доброй атмосферы ся старать робочій колектів під веджіньом діректора Михала Іванца.

МО РОС у Снині приготовила про жытелів тых заряджінь культурный проґрам. В проґрамі выступила співацька ґрупа ДУГА зо Снины і колядниці з Осадного. Хоць о тых жытелів є добрі постарано, стріча з нима была о то сердечніша, о чім свідчіли і слызы при споминаню на своїх найближшых і на атмосферу при щедровечірніх столах, котру даколи пережывали.

▲ *На фото колядниці з Осадного і ґрупа Дуга зо Снины вєдно з жытелями пензіонів в Новій Седліці.*

На конець подякованя належыть діректорови ДД і ДСС Михалови Іванцови і цілому колектіву за миле приятя і можность сприємнити час нашым старшым жытелям.

Акція была зорґанізована за фінанчной підпоры МК СР, Культура народностных меншын.

Анна Ковачова

Вышов новый АРТОС

Общество св. Йоана Крестителя выдало перше тогорічне число русиньского часопису АРТОС, котрый выходжать штири раз в календарнім році. Артос так ку вшыткым читателям, главні Русинам, роком 2009 вступує до юбілейного року меншой пятьрічніці. Є то єдиный ґрекокатолицькый часопис писаный в кодіфікованім русиньскім языку.

З нового выданя - 1/2009 выбераме такы актуалны статі, як **До нового рока** - „Господи Боже наш, мы по твоїм боку обстояли в напастях неєдного року. А днесь тя просиме, о Божый Сыночку, май нас під охранов і в тім новім рочку!" Тыма красныма поетічныма словами новорічной молитвы ся ку читателям пригварять **о. Мілан Ясик**, священик парохії в Чабинах і шефредактор Артоса. Він у своїм приговорі ся задумує і над тым, же за тот короткый час Артос зажыв много доброго і планого. На єднім боці здобыв вельо читателів, сімпатізантів і доброжычливых хранителів. Но на другім боці мать і много неприятелів, нежычливців. А є барз смутне, же в тій другій катеґорії ся находять і люде з рядів нашого духовенства. Наш часопис мать чісто духовны інтересы і заміры. Хоче быти досправды Артосом – хлібом, який сімболізує воскресшого Хріста, од котрого каждый, хто ся ним кормить, доставать силу до жывота.

Сила молитвы – яка є правдива молитва і што вшытко через ню собі можеме выпросити, дознаме ся в статі од Петра Лаїка.

Боговыявліня Господа є рубріка о нашых праздниках, де ся можеме дочітати о зачатках славліня свят. І то, же окрем далшых двох свят, тот праздник належыть у Восточній Церькви ку найдавнішым і указує нам єдну з найвекшых правд нашой віры.

Дзвоны – ангельска труба. Таку назву мать статя, в котрій можеме читати о вынайджіню першого дзвона, якы сорты дзвонів познаме і якый великый вызнам у нашім каждоденнім жывоті мали дзвоны в минулости.

Помершы в Хрістови воскреснуть першы – в тій статі ся дочітаме в короткости зо жывота емерітного єпіскопа Мукачевской єпархії Йоана Семедія, якый 6. децембра 2008 оддав свою душу Сотворительови.

Посты вчера і днесь, або як нашы предкове постили – то суть найстаршы історічны споминаня нашых предків, але і якы суть теперішні полегшаны постны дісціпліны на закладі потверджіня Апостолского престола і котры нормы были прияты в пряшівскій єпархії і доднесь ся дотримують.

Слово священомученика Павла - є рубріка о новых непублікованых пригодах, котры суть звязаны із жывотом і діятельством нашого блаженого священомученика Павла Ґойдіча. Наприклад, же він быв нелем великым любителем свого народа, але же мав і великый інтерес о розквіт школства у своїй єпархії. І в тяжкых часах 1934 р. написав отворене письмо президентови Чеськословеньска Т. Ґ. Масарикови, в котрім жадав, жебы ся в русиньскых селах не ліквідовали русиньскы школы і нашы діти ся могли учіти по русиньскы. Часть споминаного письма є надрукована в споминаній рубріці.

Добре імя міджі людми велике плус. Ту о. Марко Дурлак пише о силі доброго мена, же каждый хрістиян бы мав в тім наслідовати свого учителя Ісуса Хріста, котрый своїм характером, своїма словами выкликовав у людей решпект і авторіту. І тоты, котры го ненавиділи і пробовали вшелиякыма способами обвинити, не могли на нім нич плане найти.

Окрем іншых статей, можеме у новорічнім Артосі перечітати і інформації о діятельстві Общества св. Йоана Крестителя, о выданю нового Ґрекокатолицького календаря на 2009 рік, Познай святе Євангеліє, Коло скаутьского огника а не хыбить ани церьковне календаріюм за обома штілями на швертьрік 2009. Наконець благословеный Новый рік 2009 вшыткым жычіть Общество св. Йоана Крестителя.

Артос мать і свою веб сторонку: **www.artos.wbl.sk** , де ся можеме дознати много інтетресного.

Томаш Михал Бабяк, член ОСЙК

Календарь про цілу родину

Нукаме вам, Божы діти, календарь русиньскый,
Што вас хоче ословити словом материньскым.
Благослов, святый Господи, родну реч матери.
Най люде з русиньскых родин отворять їй двері.

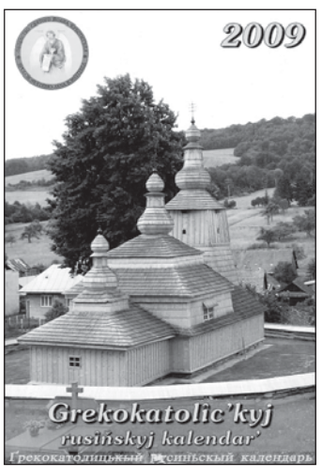

Тыма красныма поетічныма словами з пера **Осифа Кудзея**, нашого єдного з напродуктівнішых писателів зачінать Ґрекокатолицькый русиньскый календарь на 2009-ый рік, котрый выдало Общество св. Йоана Крестителя (ОСЙК).

Вступным словом выдавателя ся ку цілій русиньскій родині вірників в календарю пригварять **о. Ярослав Поповець**, председа ОСЙК. Він, окрем іншого, біланцуючі минулый 2008 рік, споминать 5-річну дорогу од обновліня діятельства ОСЙК і выданя першого Календаря. Споминать і дві найвызначнішы події з 2008 р. – оцініня ін меморіям Ізраєлом (Справодливый меджі народами) священомученика Павла Петра Ґойдіча і установліня папом Бенедіктом ХУІ. Ґрекокатолицькой метрополії з центром в Пряшові. Зачаток Календаря творять праздникы в часі цілого рока подля Ґріґоріяньского і Юліяньского календаря. Словком шефредактора **о. Франтішек Крайняк** ся обертать на читателів і дописователів, котрым дякує за роботу і підпору сполочного діла. Інтересна і поучна є статя з назвом *Од Ромула по Ґріґорія – путь єдного календаря,* в котрій **о. Іван Барна** пише о походжіню, історії календарів і назвів окремых місяців. В Календарю можете прочітати духовны слова на 12 іконостасовых праздників в рамках Року св. Апостола Павла од Рождества Ісуса Хріста по Заснутя Пресвятой Богородиці (Успеніє). Інтересне читаня творять і іншы рубрікы і статі, як *Написали сьте нам* ці *З пера школярів, З поезії Осифа Кудзея, Пасхалны звычаї, З уст народа, Пригоды зо жывота коло нас, Маріяповчаньскы одпусты, Народны загадкы, Лемківскы Лурды, Найстарша історія Русинів, Пінязі в Святім Письмі* і многы іншы. Не хыблять в Календарі і научно-інформачны статі, як наприклад *Общество св. Йоана Крестителя в релігійнім і національнім жывоті Русинів, Аплікація русиньского языка в церьковных обрядах Ґрекокатолицькой церькви на Словеньску, Отворіня першой експозіції Музея русиньской культуры в Пряшові, Чекали сьме на то 55 років (отворіня першой русиньской школы – в Чабинах), Русиньска сімболіка* і т. п.

Зоставителі Ґрекокатолицького русиньского календаря на 2009 рік при його приправі думали на віруючіх Русинів вшыткых віковых катеґорій, што одзеркалює і його богатый і розмаїтый обсяг. Єдным словом, є то календарь про цілу родину і мав бы быти на столі каждого Русина.

А. Кузмякова

Наш славный КІРІЛОМЕТОДЕОН в Братіславі

Співацькый хор **КІРІЛОМЕТОДЕОН** при ґрекокатолицькім катедралнім храмі Повышіня св. Крижа в Братіславі ся 22. децембра 2008 представив прекрасным Рождественным концертом, котрый зорґанізовали в сполупраці з Братіславскым культурным і інформачным центром, під покровительством **Яна Фіґеля**, члена Европскої комісії. На концерті під діріґенством **Адріяна Кокоша** заспівав хор красны літурґічны співы од такых славных складателів як **Д. Бортнянскый** (*Достойно єсть, Буди імя Господнє),* **Н. А. Р. Корсаков** (*Херувимская*), **Ш. Ладіжіньскый** *(Божый сын, Коли ясна звізда, Народил ся Ісус Хрістос, Тебе поєм...)* і іншых.

▲ *На фото зліва Ш. Ладижіньскый, актівный музичный складатель, Доц. МУДр. М. Штеньо, председа ЗІРС і Інґ. Я. Липіньскый, підпредседа ЗІРС на бісіді в Братіславі. Фото архів ЗІРС.*

КІРІЛОМЕТОДЕОН

Хор в 1936 заложыла **Емілія Галькова** і під єй діріґованьом він повнив нелем своє храмове посланя, але робив заслужне діло і при стмельованю Ґрекокатоликів в главнім місті Словеньска. Не міг ся сістематічно розвивати, бо ґрекокатолицька церьков была загнана до ілеґалности, ожыла аж по обновліню. Од 1982 р. хор вів **Корнел Кутка**. Дале із хором сполупрацовали **Мірон Петрашовіч**, котрый поступні збогачовав репертоар хору о діла класіків сакралной музикы. В 1993 собі призвав до сполупраці **Штефана Ладіжіньского** (бывшый председа РОС), котрый про хор управив народны співы „простопінія", котры ся стали неодділнов частьов літурґії у вшыткых ґрекокатолицькых храмах на Словеньску. В намаганю іщі высше двигнути уровень хору, управовав і компоновав складбы на церьковнославяньскы тексты і про хор здобыв молодых талентованых хормайстрів. Першов была **Татіана Канішакова** а од р. 2000 ся став діріґентом **Адріан Кокош**, тогды іщі штудент Церьковного конзерваторія в Братіславі. З хором наштудовав веце складеб, з котрыма ся хор презентовав на многых концертах і музичных фестівалах і меджінародного характеру. Спроваджав і вызнамных умелців як суть Мірослав Дворскый, Серґей Копчак, Томаш Югас, Ондрей Мраз і іншых. Окрем концертного діятельства сістематічні хор выступать на недільных літурґіях в грекокатолицькім храмі Повышіня св. Крижа в Братіславі. ***АК***

Выставка Ґрецькых ікон

20. януара 2009 ся у просторах выставной салы Містьского уряду в Бардійові одбыла інтересна вернісаж выставкы, єдина такого характеру на Словеньску, під назвом **Ґрецькы іконы.** Єй авторами суть умелці здружіня **Schola Mont Athos,** яке выникло при замку Поруба в Чеській републіці. Спомянутый замок є вызначный тым, же ся там одбывають аукції світового характеру найліпшых умелцькых діл од знамых малярів. Інтересну вернісаж одкрыв сам властник замку, вызнамна особность в области уміня, **Statis Prusalis**, походжіньом з Ґрецька. Прекрасны Ґрецькы іконы собі пришло попозерати веце як 60 участників. Акції ся зучастнила і кумштмайстерка уміня діректорка МРК в Пряшові **ПгДр. Олґа Ґлосікова, ДрЦс**. Праві она із властником замку і орґанізатором акції надвязала далшу сполупрацу, котра є про МРК барз потребна. Преважно зато, жебы быв наш музей обогаченый і о такы цінны діла. Выставка буде одкрыта до 8. февруара 2009. Цінны Ґрецькы іконы суть сучастьов і **Православной капліці** уж на спомянутім замку, єй славностне высвячіня ся одбыло 2 дні по вернісажі в Бардійові, тзн. 22. януара 2009.

▲ *Діректорка МРК ПгДр.О. Ґлосікова ДрСц. при бісіді з властником замку Поруба в ЧР Statisom Prusalisom.*

▲ *Погляд на єдну із выставленых ікон.*

С. Лисінова
фото Ш. Ґлосік мл.

Вышла книжка о поетови Замаґуря

З пера **ПаедДр. Франтішка Данцака** вышло не мало книжок, котры были присвячены русиньскым церьковным, культурным і літературным діятелям. Його великов заслугов вышли на світло світа многы цінны документы нашых славных Русинів. Може найвеце книжож Ф. Данцак присвятив **о. Емілови Кубекови** (1857-1940), першому русиньскому романописательови на Пряшівщіні, котрый своїм творчеством охабив великый слід меджі Русинами на Словеньску, главні в Снакові (де по нім назвали і основну школу).

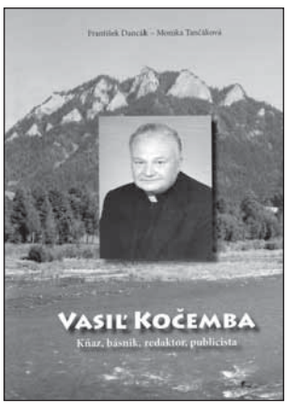

Недавно з пера Ф. Данцака і Монікы Танчаковой вышла книжочка о далшім церьковнім, культурнім, літературнім і публіцістічнім діятельови **о. Васильови Кочембови** (23. 9. 1937 – 23. 12. 1998), родакови з Великого Липника, окрес Стара Любовня. Книжка вышла з нагоды 10-ой річніці од смерти священика, поета і редактора В. Кочембы, котрый быв сокласником о. Ф. Данцака. Ф. Данцак добрі знаючі В. Кочембу, його родне Замаґуря і богату поетічну і публіцістічну роботу, не тяжко му было сотворити тоту інтересну публікацію нелем з подрібнов біоґрафійов, але і доповнену о дакотры дотеперь непублікованы поезії, як і фотоґрафії з родинного архіву В. Кочембы, поета Замаґуря.

-АК-

Чом жадаме змінити назву СРУ СР?

Як сьте могли чітати уж на першій страні нашых новинок, є там надрукована Верейна вызва делеґатам Зязду Русинів-Українців СР (є 24. 1. 2009 в Пряшові), в котрій нашы жытелі жадають дати на порядок основны документы на письмі і в конкретнім жывоті, то значіть змінити назву СРУ СР на СУ СР (Союз Українців СР). Што до споминаной Вызвы, з тов ся на нашых людей обернули старолюбовняньскы Русины на челі з єй ініціаторами Інґ. Яном Допіряком і Міланом Робом. Вызву, як нам потвердив єден з єй ініціаторів Я. Допіряк, підписали і підписують жытелі обох орєнтацій, то значіть, нелем русиньской, але і українськой. Зато не є правдиве тверджіня Павла Боґдана зо СРУ СР (надруковане в деннику Корзар 15. 1. 2009), же, цітую: *Верейну вызву подля Павла Боґдана із Союзу Русинів-Українців не підписав ани єден з його членів... „Затля не виджу причіну, жебы сьме ся тым заподівали. Як з тым выступить дакотрый з нашых делеґатів, потім будеме о тім роковати“, говорить представитель союзу з пряшівского центра.*

Зміну назвы СРУ СР ініціовав уж веце раз і представитель Русинів Др. Іван Бандуріч, член Рады влады СР про народностны меншыны і етнічны ґрупы. З таков ініціатівов вышов і во фебруарі 2008 р. Днесь выбераме з документів, котры І. Бандуріч предложыв компетентным орґанам СР, но не друкуєме ту його штатістічны інформації, котры ся уж находять в споминаній Вызві, як і в Комплекснім плані РОС до зрахованя жытельства в 2011 р.

Ани в єднім русиньскім селі люде не бісідують по українськы

Вшыткы сполочеськы процесы в жывоті жытелів Словеньской републікы ся діють на основі Уставы СР. Зато наша сполочность мать інтерес, жебы ся і народностна політіка робила в нормах становленых словеньсков уставов. І зато про народностны меншыны была узнесіньом влады СР ч. 292/1999 вытворена Рада влады СР (про народностны меншыны і етнічны ґрупы). Кажда народностна меншына є репрезентантом лем свойой народности і не може знеужывати культуру іншой народности (чл. Уставы СР – 34). Русиньска народностна меншына на Словеньску є самостатнов народностнов меншынов жыючіх Русинів на Словеньску.

До 1945 р. не была жадна штатістіка о тім, же на теперішній теріторії Словеньска были села з українськым жытельством. Но правда є така, же функціонарі СРУ СР вытворили умелу народность Русин-Українець, ку котрій ся нихто не голосив ани не голосить, то значіть, же інтересы той проукраїньской орґанізації як і їх практічне діятельство не суть в згоді з Уставов СР і з меджінародныма документами на охрану русиньской народности на Словеньску. Бывша українська орґанізація КСУТ (1954-1990), котра была політічнов орґанізаційов і членом Народного фронту, ся в повній мірі поділяла на насилнім і недемократічнім українізачнім процесі Русинів і мать великы заслугы на тім, же по 1952 р. была заказана у нас русиньска народность. Стала ся реалізатором узнесіня ЦК КПС з 28. юна 1952, што значіло заник русиньской народности. Парадоксом є, же многы функціонарі тодышнього КСУТ-у ся стали функціонарями нововзнникнутого СРУ СР (20. 1. 1990), котрый є продовжовательом попередніх практік КСУТ-у.

Дорішыти одношіня меджі РОС і СРУ СР собі выжадує воля Русинів проявлена при зрахованю людей і конкретны факты, як наприклад такый, же материньскым языком Русинів на Словеньску ниґда не быв українськый язык, на Словеньску не єствує русиньско-українська народность і так бы не мала быти ани орґанізація з таков назвов. Далшым реалным фактом є, же ани в єднім русиньскім селі (263) люде не бісідують по українськы або і то, же при послідним зрахованю людей в 2001 р. ся лем у Русинів на Словеньску звекшыла кількость о 41% в порівнані з 1991 роком.

Решпектує ся Устава СР? Мать українська меншына заступцю в Раді влады СР?

Єднознаічні конштатую, же функціонарі СРУ СР єй не решпектують (звучаня чл. 12 і 34). Практіка є така, же українська(?) народностна меншына в порівнані з жытелями русиньской народности доставать веце фінанцій од МК СР на культурны акції, як Свято культуры Русинів-Українців. Чом ся нихто не поставить проти самому понятю *„культура Русинів-Українців“?!* То досправды не є никому на заваду? Такым перекручованьом назвы неєствуючой народности ся вертаме до сталіньскых часів. Функціонарі СРУ СР на своїх акціях густять до людей, же Русины суть фактічно Українці. Скоро на 90% є людям русиньскый фолклор презентованый як українськый або словом „НАШ“. Так є і в припаді Маковицкой струны в Бардійові (напр. в децембрі 2007 зо 75 співанок лем єдна была українська, але ЦД было продаване словами: „купте собі ЦД з русиньскыма і українськыма піснями“. Знеужываня русиньского фолклору в проспіх українськой культуры є нормалным явом в роботі СРУ СР. Не говорячі о тім, же книжніці по нашых селах суть переповнены старов українізаторсков літературов.

Ани раз сьме не были свідками того, жебы дакотрый функціонар СРУ СР перед людми признав, же на Словеньску єствує самостатна русиньска народностна меншына, же ту суть русиньскы села, русиньскы звыкы, традіції, фестівалы, русиньскы діятелі (А. Духновіч, А. Павловіч і іншы), але наопак вшыткы проявы русиньской культуры поважують за українськы.

Закон ч. 83/1990 Зб. о здружованю жытелів в § 4 одст. б, не поволює такы обчаньскы здружіня, котры практізують досягованя своїх цілів способами, якы не суть в згоді зо словеньсков Уставов і законами. СРУ СР своїм знеужываньом русиньской культуры в проспіх українськой, єднозначні порушує чл. 12 і 34 Уставы СР.

Конштатую, же ани в Раді влады СР не є заступця українськой народностной меншыны на Словеньску, бо тот дотеперішній репрезентує народностну меншыну неєствуючой народности під назвов Русин-Українець в смыслі платных станов СРУ СР.

На основі уведженых арґументів Русины на Словеньску повным правом жадають змінити дотеперішню назву СРУ СР на СУ СР, не желають собі, жебы будькотра народностна орґанізація собі присвойовала русиньску культуру, традіції, русиньскых діятелів і жадають решпектовати выслідкы зрахованя людей з 2001 р.

Вірю, же данов проблематіков ся будуть в короткім часі заподівати компетентны орґаны СР в смыслі Уставы СР і приймуть позітівны рішіня прямуючі ку проглубльованю уставных прав Русинів на Словеньску.

З документів Др. І. Бандуріча, члена Рады влады СР, про Інфо Русин скоротила АК

РУСИНЬСКА ПОП МУЗИКА В БРАТІСЛАВІ

Культурный вечір, котрый быв в Братіславі кінцьом рока 2008, мав главну тему русиньску поп музику і з ньов созвучну поезію.

Стрітнутя орґанізоване ЗІРС-ом отворила модераторка Таня Рундесова. Публіка приятельскым аплавзом привитала писателя і поета Штефана Сухого, котрый в братіславскій русиньскій комуніті є все желаным гостьом. Не менше очекованыма были члены капелы „Чум з Баґера" Осиф і Александра Кеселіцьовы зо Свидника і музикант Крістіан Гуняра зо Стащіньскої Ростокы.

Проґрам їх выступлінь быв розділеный на дві части. В першій доміновали темы популарної русиньскої музикы і співу. Властнов гров на ґітарі, флавті і співом авторы презентовали притомній публіці новы проявы модерної русиньскої музикы і співу тіпу поп-арту. Хоць публіка такый спів і музику не все приймать з ентузіазмом, односить ся ку ньому з інтересом. Главні молодеж їх розумить зо сімпатіями і стотожнює ся з нима.

Другу часть – презентацію і промоцію книжкы Штефана Сухого Незабудка -отворила приговором Марія Хомова-Дупканіч. В своїм выступі она акцентовала, же кажда нова книжка приносить дашто свіже до культуры народа, ставать ся духовнов цінностьов як потреба повноцінного чоловіка. Бо писатель, коли носить в мыслях задумы новых пригод і хоче їх приступнити, поділити ся з дакым, він ку їх оформліню приступує не хаотічно але операть ся на теорію і історію літературы, на свої скусености і приклады літературної творчости іншых майстрів слова. Роздумує о тім, як будуть читателі приймати выслідок його творіня. Лем сам на себе сполігати ся не може. Мусить комуніковати з іншыма людськыма субєктами, контактовати ся з нима. Такый контакт і комунікація є потрібна, жебы ся достала ку адресатови. Тота інформація мать три фазы: высылательом є автор, носительом текст, приімательом читатель ці слухач. Поет хоче знати, ці читач го порозумів і што в його творі обявив. Тоды обертать свій погляд на літературну крітіку, котра інтерпретує читательови ці слухачови корелації меджі музиков і поезійов.

▲ *На фото зліва Т. Рундесова, Ш. Сухый, Я. Липіньскый, А. Кеселіцьова, О. Кеселіця і К. Гуняра на бісіді в Братіславі.*

В споїтости з тым автор Незабудкы высловив неспокійність з тым, же в послідним часі му в сучасній русиньскій літературі хыбить кваліфікована літературна крітіка. Бодай бы ніт, кедь, на жаль, русиньска преса звычайну інформацію поважує за одборну рецензію а не розумить розділ меджі кваліфікованов статьов або рецензійов. Незалежно од того, ці то є о языку або о літературі. Тым редакціям не залежыть або майже їх не інтересує, ці рецензія або статя є того або іншого автора, лем жебы будьяк заповнити порожній пляц в новинках. Але рецензія написана кваліфікованым автором ся операть на літературну історію і теорію літературы а так само і на естетічны катеґорії, на філозофскы основы і етічны нормы. Окремо ся то односить к сучасній русиньскій літературі на Словеньску, бо літературный крітік в одборній аналізі авторьского твору оцінює і одношіня автора ку читательови, і то, як авторьскый текст вступує до найрізнішых сполоченьскых контекстів і споїтостей.

На таку рецензію чекать Штефан Сухый. Не нагодов ся при презентації його книжкы Незабудка Марія Хомова-Дупканіч на нього обернула словами: *„Майстре, і кедь в своїй творчости называш веци і одношіня ку ним аж неприємні правдиво – природно, все находиш властный угел погляду на людей і їх жывот, але не повторюєш і не наподобнюєш іншых. Твоя творчость є насычена афорістічностьов, емпірійов, іронійов а даколи самоіронійов. Твій поетічный текст дыхать выбраныма словесныма конштрукціями, в котрых читатель чує внутрішній колоріт родного языка. Ты озвлаштнюєш свої рітмічны рядкы поетічным смаком метафорічных образів і асоціацій, котры читательови приносять радостне спознаваня жывота чоловіка і його внутрішнього світа. Твою книжку промуєме як важынй факт русиньского літературного процесу і з божов помочов посыламе єй на приємне путованя ку читательови."*

По скінчіню другой части проґраму модераторка попросила поета о слідуюче ексклузівне інтервю. Кедьже оно своїм обсягом корешпондує з темов модерної русиньскої музикы і співу як і зо сучаснов русиньсков поезійов, публікуєме го в цілости і про читателів русиньскої пресы.

ПгДр. Марія Хомова-Дупканіч

І НТЕРВЮ ІЗ ШТЕФАНОМ СУХЫМ

Т. Р: Короткым інтервю вертаме ся ку высше спомянутому стрітнутю ЗІРС-у в Братіславі, котре ся тематічно вертіло коло русиньскої поп музикы. Братіславскій публіці ся представили нелем русиньскы музиканты, діючі в капелах з модерным русиньскым репертоаром, але як автор музичных текстів презентовав ся і Штефан Сухый, нам добрі знамый поет, писатель і публіціста. Нашы вопросы заміряны на то, жебы сьме вам го приближыли як чоловіка, котрый мать близко і ку музиці.

Ш. С.: Може уж о недовго ту буде першый русиньскый музикал...

Т. Р.: Не чудовали сьте ся, як сьте пришли на то, же дакотры вашы поетічны тексты пасують і на згудобніня а докінця ся прямо стали предлогов про музику?

Ш. С.: Ани ні. Я уж давно в тій области не новачік. Колись зачатком 90. років україньскый діріґент О. Щербатый ня навів на то, жебы єм авторьскы приправив про Сро музичну приповідку о Заклятій прінцезні. Кедьже тота літературна область ня обогатила о нову поетічну техніку і дісціплінованость в рамках творчого процесу, текстарство єм прияв як часть мойої лірічної творчости. Дакотры части музичных текстів єм запасовав до збіркы поезії АСПІРІН в року 2000. Опублікованы были вєдно з нотовым матеріалом в книжці про дітей АЗБУКАРНЯ в року 2004.

Т. Р.: Говорить ся, же вы бы могли сполупрацовати і на русиньскім музикалі. Є то правда?

Ш. С.: Гей, недавно мі то понукли. Мав бы то быти першый русиньскый музикал о полониньскім збойникови Федорови Головатім з 15. стороча.

Т. Р.: Вызерать то на порядні твердый орішок.

Ш. С.: При каждій роботі собі треба вірити але і похыбовати. В поезії і цілково в уміню сама ремеселна зручность не старчіть. Ту ся выжадує довіря у властны силы а тыж у ненаградителность посланя такой роботы. Я вірю, же

кедь бы єм мав при собі способного композітора популярной пісні, вєдно бы сьме створили фалат доброй поповой гудьбы про молодых. Таке уміня нам хыбить а при тім ся жадать. Главні про то, жебы ся утвердила народна свідомость і комунікатівна діспозіція меджі молодыма Русинами.

Т. Р.: Чім ся одокремлює ваша поезія од тексту, о котрім знате, же ся споїть з музиков.

Ш. С.: Музичны тексты як правило ся пишуть на обіднавку музикантів а чіста ліріка ся родить самоволні, як непланована духовна выповідь. В співанковых текстах ся од автора выжадує прісніша технічна і тематічна дісціпліна. В лірічных текстах є можность вытворити неріфмовану выповідь, бо окрем автора і приїматель в переважній мірі єй акцептує як строго коморный прояв. Ліріка, то є сповідь зо сповіднов тайностьов про єднак настроєных і мыслячіх. Но музичны тексты суть верейны але перед нами як творцями стоїть вопрос, ці тоты тексты пасують устам музикантім, жебы їх неустанно мали смак повторяти.

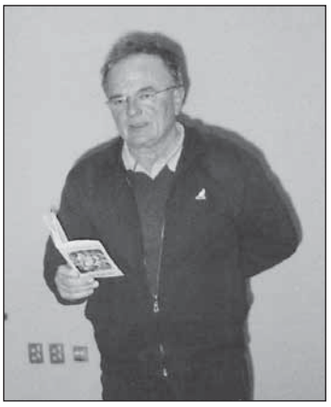

▲ *Русиньскый писатель Штефан Сухый чітать свої поезії братіславскій публіці.*

Т. Р.: То значіть, же в творчім процесі поезії сьте слободнішы?

Ш. С.: Музичны тексты як правило суть повинностьов, автор в них высловлює колективны чутя, чутя ґенерації. Естетічно они суть в порівнаню з ліріков простішы. Дашто інше є выслолене в текстах народных пісень, котры сплывають з чістов ліріков, зато, же первісны творці в них высловльовали свої чутя і скусености.

Т. Р.: Якы темы найчастіше аплікуєте в музичных текстах?

Ш. С.: Пісньовый і лірічный текст мать єдно сполочне: то є лірічный субєкт. Высловльованя його почуть з каждоденных пережывань або незвычайных пригод є главным тематічным обсягом пісньовых текстів. Я особні ся зосереджую главні на высловліня жывотного почутя молодого чловека, окремого субєкта, залюбленого або омерзеного, усміхнутого або росчарованого, але все ужаснутого тым, же жывот є зводный.

Таня Рундесова

Авторка фото: М. Х.- Д.

Русиньска популярна музика на зачатку і теперь

Русиньска модерна музика, як самостатный музичный жанер, в нашім культурнім жывоті дотеперь не єствує. Нихто нам єй не вытворить, як мы самы собі єй не вытвориме. Зато єм в рамках Русиньского центра, н. о. у Свиднику выпрацьовав проєкты на 2009 рік заміряны на модерну музику – на цілословеньскый конкурз русиньской авторской модерной музикы. Передтым будуть і обводны кола, в маю - юні, зато треба творити новы співанкы. Прошу ся складателів і текстарів, ці выужыєме і тоты співанкы, котры уж были на дотеперішніх конкурзах, но іщі сьме їх ниґде не награли і суть надале у вашій шуфлатці, як ненадрукованый матеріал з вашым авторскым правом? Як гей, так мусите змінити аранжманы співанок до векшой пестрости в музикалности і дінаміці. Не вжывайте тот істый аранжман, як быв першый раз. Не позерайте на ниякы штілы і не приспособуйте ся ниякым штілам. Выграйте і выспівайте свою душу а што з того выйде, то буде ваш штіл і в тім сьте і будете добры. Вірте тому. То є заклад. Будьте самы собов, потім вытворите свій властный штіл. До штіловой музикы най вас пасують другы, як їм то є потребне, але най то роблять подля вашой творбы. Вы самы ся не шакатулкуйте, бо штіл то суть пута про творчого чловіка. Автор мусить мати слободного духа, як птах. Быв бы єм рад, кебы єм своїма словами іншпіровав і додав смак талентованым музичным складателям і текстарям на складаня русиньской популярной музикы. То значіть, же треба написати текст і мелодію, потім зробити властный аранжман співанкы, найти співака, співачку і музикантів, выпробовати співанкы і представити публіці. О тім то є. Є то вельо роботы, при котрій ся жадать і методічна поміч. Зато єм написав проєкт, як забезпечіти методічну поміч, але веджіня РОС мою Концепцію не зреалізовало, хоць ВУЦ было з тым сугласне. Шкода. Праві в модерній музиці не іде о знамы словеньскы,анґлицькы ці іншы співанкы, на котры ся напише русиньскый текст і з тым ся дахто буде презентовати як з властнов творбов. Такого мутанта не робте. Є то і проти авторскому закону. Така співанка нам не пасує і наш проблем не рішыть. Мутант не є властна творба приголошеного автора ці выступляючого.

Першый роковый фестівал Русинів під мойов тактовков зорґанізовала Окресна орґанізація РОС у Свиднику в сполупраці з Містьскым і Реґіоналным центром культуры у Свиднику 17-го септембра 1993 р. Выступовали там: Одбер крови зо Стропкова, Марк – 3 зо Свидника, Капела з Бардійова і співаци: Ерік Ґайдош, Любо Калиняк – Петро Голчік, Марцела Джупінова, Іво Родак, Осиф Кеселіця, Данєл Гіц. Вшыткы мали властну творбу – властну мелодію і текст, властный аранжман музикы. Я з каждов співанков методічно робив і управовав їх в рамках приправы фестівалу. Было вытворено12 властных співанок з русиньскым текстом. Словеньскый розглас по конкурзі жадну співанку не хотів награти лем зато, бо мали русиньскый текст. О пару місяців пізніше СРУСР зорґанізовав конкурз україньской популярной музикы і взяв тоты істы капелы з тыма самыма співанками, котры я приправив. По конкурзі капелам понукли награваня в розгласі, але приказали їм змінити текст на україньскый. Лемже україньскы слова, інакшый рітмус і інакшы слабікы. Не пасовало. Музиканты не хотіли іти награвати до розгласу по україньскы, але по русиньскы бы награли. Розглас з русиньскым текстом не сугласив і з награваня не было ніч. А так уж дале СРУСР популярну україньску музику не робив і не робить дотеперь. А Словеньскый розглас доднесь не награвать модерны співанкы з русиньскым текстом, ці недобры співанкы або іншы причіны, то суть лем выгваркы, жебы ся русиньска модерна музика до Словеньского розгласу не достала. З україньскыма текстами бы такы проблемы не были. Познам то, бо єм в минулости не раз награвав модерну музику в Словеньскім розгласі, але тексты мусили быти по україньскы. Як буде схваленый прєкт на 2009 рік, буде треба з боку РОС постарати ся о то, жебы ся модерна русиньска музика достала і до розгласовых награвок нашого русиньского высыланя.

Мґр. Янко Калиняк, Свидник

Міхал Бицко

ТЕМНОТА

Перестаньте з бісідов,
най тихо прогварить !
Най тма закрыє бруд,
што зостав по словах,
нічоты і кламства,
о слободі ...
Кому тото треба?
Же крадеш а другый ся сміє?
Же єден богатне, другый у біді сивіє?
Же правда очі коле?
Же душа зостала як пусте поле?
Же мамона правду бреше?
Брат братови на мено не прийде,
покы го не окреше ?!
Же возьме послідне із бідного стола,
чоловіче, позерай!
Як єден із другого собі робиме вола!

Міхал Бицко

ЗАГРАЙТЕ ГУДАЦІ...

Заграйте гудаці,
но тоту арджаву,
жебы заболіло,
далеко од ставу.
Од ставу такого,
якого нам треба,
бо сьме запроданы
од землі до неба!
Заграйте, гудаці,
смыком по голові,
най ся пробаторить,
сволоч в нашім дворі!
Най отворить очі,
най гулькать, як теля,
най му страхом волося,
стоїть, як куделя!
Куделя із клочом,
із родного грунка,
там де смертьов предків,
пропала і думка.
Думка про світло,
правду і гордость,
скрижыли ся драгы,
остала лем подлость!

Міхал Бицко

ПОВІЧ МІ ЧОЛОВІЧЕ...

Повіч мі чоловіче,
де драга до світла?
Єдны кажуть дома,
а другы?
Утікай до світа!
А што там?
Слугом чуджім быти,
принести ґрайцарі,
А знова утікати?
Докы?!

Міхал Бицко

КОДІФІКОВАЛИ ЯЗЫК...

Кодіфіковали язык
вороблі на стрісі,
так ся помотали,
як черева у брісі.
Єден каже - ПІДУ
а другый - ПУЙДУ,
третій ... ?
Шмарив папірь з рукы:
- Та то што за мукы?!
Буде треба новый язык
до рота давати,
бо то не мать ніч сполочне
із тым, што учіла нас мати.

Міхал Бицко

НАЙ ГЛУХЫЙ ВИДИТЬ...

Най глухый видить
а сліпый чує,
яка богапуста думка
по світі колує,
же правда на боці,
што не мать пів граны,
смердяча як футок,
высміваючій ся з вороны,
бо не мать таке піря,
як він на хвостику.
То, же ніч в голові?
Шак робить лем політіку!
Най глухый видить
а сліпый чує,
яка богапуста думка
у нас ночує.

Міхал Бицко

ГУСАРЬ ШМАРИВ КАМІНЬ...

Гусарь шмарив камінь
до качкы на ріньох,
згамованый качур
хіхотав ся з обох.
Старый коцур з-за верьбы
языком сі мляснув:
- Лем най ся треплють дале!
А ґазда світло згаснув.
На! У тмі сьме шыткы єдно.
Тма, темнота спаять,
світло розділює,
най сі каждый найде,
де свою честь подіє!

Штефан Ладіжіньскый

ЧВІРІКАЮТЬ ПТАШКЫ
(МАЛА БАЛАДА О ВЕЛЬКІМ РУСЬКІМ ДОМІ)

Чвірікають пташкы уж на каждім стромі,
же што нове є в Пряшові, в старім Руськім домі.
Чвірікають пташкы зо стріхы на стріху,
же є там барз мало хасну, але вельо гріху.

* * *

Русины, Руснаци! Сердце вас не болить,
же нам штат іщі не вернув материньскы школы?
Же Словеньскый розглас не мать про нас „знелку“,
же про хвільку высыланя маме войну вельку?

Ці дакотрый не знать, же сьме Русинами,
хоць сьме тісяч років жыли з різныма назвами?
Назвы ся міняли, народ ся не міняв,
Рутен, Руськый, Угрорусин своє все ту тримав.

Тримав свою віру, материньске слово,
кым не пришов декрет, же є вшытко Сталіново.
Ту нас ланарили, дусили, доптали,
о тім, же ту не сьме дома, нас пересвідчали.

А як сі думали, же нас уж укули,
з нашых гор і з нашых долин співати зачули:
- Я Русин быв, єсьм і буду, я родив ся Русином!
То Оброда заспівала, то занотив каждый дом.

* * *

Чвірікають пташкы на пряшівскім стромі,
Же ся роблять техтлі-мехтлі в нашім Руськім домі.
Нач нашы отцьове нам тот дом купили?
Жебы ся їх потомкове днесь на нім вадили?!
Чвірікають пташкы і кукучка кукать,
же Русины не познають пруты Светоплука.

* * *

Чвірікають пташкы десі за коміном,
же ся хтось не хце розыйти з батюшком Сталіном.

Штефан Ладіжіньскый

ПЕРШЫЙ РОЗГОВОР З ПЕРШЫМ ЕВРОМ

На Сілвестра в морозі чекало,
о півночі на двері клепкало,
поздравкало і слушні повіло:
- Радо бы-м ся у вас кус зогріло.

- Миле Евро, та ты оптіміста!
Прозраджу ті, што є правда чіста:
Корунка мі была рокы мила,
но при мі ся ниґда не зогріла.

Все як пришла, раптом утікала,
коруновы повинности мала.
В мене нашла худобного пана,
шак одышла уж кус ошарпана.

- Рад бы-м ходив по тім божім світі,
Кебы-сь при мі могло ся зогріти.
- Я ку тобі буду милый, слушный,
лем мі принесь ліпшый хліб
насущный.

Штефан Ладіжіньскый

ЕВРОРИХЛИК

До Европы рихлик іде,
платить ся еврами.
Штаційон з червенов звіздов
остав уж за нами.

Але його целебріты
фрышно утікали,
жебы рихлик до Европы
даяк не змешкали.

А дакотры наскочіли
на шеферскы місця,
жебы драга до Европы
была про них іста.

Так ся везуть вєдно з нами...
Часом шоферують,
влак не можуть заставити
та холем гамують.

* * *

За червеным штаційоном
прегорко банують.

НІКІФОР – на выставі в Братіславі

Польскый інштітут в Братіславі в сполупраці з Музейом у Новім Сончі зорґанізовав 22. януара 2009 про своїх приятелів, любителів польской і русиньской культуры інтересны акції, на котрых ся презентує лемківска культура. Быв то Лемківскый карневал і выстава. В рамках той презентації была отворена выстава (в просторах Польского інштітуту) образів знамого русиньского маляря **НІКІФОРА.**

Нікіфор Криницькый, властным меном **Епіфан Дровняк** (1895-1968), быв лемківскым наівным малярьом, походжіньом Русин з Криниці. В меджівойновых роках ся намагав свої образы продавати на уліцях купельного міста, як памяткы з Криниці, но не мав барз щастя. Найвекшу популярность му принесла аж перша індівідуална выстава в Парижі в 1959 р. Од того часу ся своїм малярьскым майстерством презентовав і в іншых країнах світа і заслуженой славы ся дожыв аж в послідніх роках свого жывота. Умер в Криниці в 1968 р., де є похованый і де ся находить знымый музей, котрый несе його мено. Векшыну його образів творять акварелы, як напр. вояци ракусько-угорьской і руськой армады, інтерєры храмів, сельскых влаковых штацій, красны Бескиды, автопортреты. Себе мальовав не так, як вызерав, але як бы хотів вызерати – як умелецькый маляр з амбрелов, красный хлоп в чорнім анцуґу, єпіскоп або якыйсь святый. Особа НІКІФОР є так інтересна нелем своїм малярьством, але і своїм нелегкым жывотом, же іншпіровав філмовых творителів. В 2004 році Кріштоф Кройце о ним награв філ **Мій Нікіфор**, котрый быв на Меджінароднім філмовім фестівалі в Карловых Варах в 2005 році нагородженый цінов Ґранд Прікс.

-ак-

Словеньскы Русины на Народнім святі Русинів в Сербії

17. януара 2009 ся в сербскій Войводині першыраз в історії одбыло Народне свято Русинів Сербії під покровительством сербской влады. Свято ся зачало славити уж минулого року, но лем на реґіоналній уровни. Позітівне їднаня з Владов Сербії, сила хотіня сербскых Русинів і віра в свою народность, гордость довели датум 17. януар на цілоштатну уровень про Русинів. Тот вызначный день Влада Сербії узнала за свято ***Русинів за національный праздник Сербской републікы.*** Може ся то здасть невіроятне зато, же такой почливости ся іщі ниґде у світі Русины не добыли. Сербскы Русины мають быти на што горды, ведь уж давна історія наповідать, же праві они суть першым народом, котрый быв штатом узнаный, покы в тім часі у нас ці інде во світі ся о Русинах може лем снило... Теперь суть зась першы, бо цілоштатный праздник Русины не мають іщі ниґде у світі. А чом праві 17. януар є цілоштатным сятом Русинів у Сербії? 17. януара 1751 році быв записаный першый документ іщі за тогдышнього Ракусько-Угорьска о засельованю Русинів з горных країв „горніці" (Шаріш, Земплін) на теперішню долинну землю „долніцу" (Войводину). Особно поздравити братів Русинів до Сербії з нагоды їх сята ся выбрала і наша делеґація Русинів зо СР. Делеґацію творили молоды русиньскы активісты **Петро Штефаняк**, председа орґанізації Молоды Русины і член ВВ РОС, **Івана Сівулькова,** лавреатка Співів мого роду, членка орґанізаціїї Молоды Русины, **Мартін Караш**, тыж лавреат Співів мого роду, член КВ РОС і Молодых Русинів, **Сілвія Лисінова**, членка ВВ РОС і редакторка Інфо Русина. Были сьме барз мило прекваплены і потішены з того, як нас сербскы Русины привитали і офіціально поздравили і в культурнім проґрамі, на богослужбі в керестурскім ґрекокатолицькім храмі. Цілый час нашого перебываня у Сербії ся о нас із почливостьов старали. Може ся кус і чудовали, же сьме пришли в такім молодім зложіню, бо при нашім приході з усмівом ся нас просили: то є вшытко? Но в завершалній части нам барз дяковали за успішну репрезентацію словеньскых Русинів з коншатованьом, же іщі ниґда і ниякый штат нерепрезентовав Русинів у такім молодім складі як мы. Бісіда з нима была барз сердечна і поучна, а при розлучаню нас просили, жебы сьме з нима іщі довше остали, же ся з нами чують барз добрі. Што гварить за вшытко! ***Зато на зачатку высловлюєме велике подякованя за нас вшыткых председови РОС Владимірови Противнякови, же нам вірив і нас морально і фінанчно підпорив при пути до далекой Сербії.***

ЗАЧІНАМЕ БОГАТЫМ КУЛТУРНЫМ ПРОҐРАМОМ

Выпарадженый Руськый Керестур, Кула, Вербас, Новый Орехів, Дюрдьов, Коцур і іншы села, де жыють Русины наповідали, же Русины мають свій день „Д". Неописательна атмосфера, велика гордость людей із досягнутого русиньского свята, выставлены русиньскы народны сімболы - застава, влайка, ерб. Коло того штатна застава Сербска і Европской Унії не хыбили на ниякых штатных будовах, на школах, культурных домах і на уліцях. Таке дашто чоловік досправды не зажыє і не видить кажый день. Офіціалны ославы ся зачали в суботу 17. януара 2007 о 18,30 год., коли в просторах культурного дому в Руськім Керестурі одкрыли выставу під назвов: „**Млади подобово творителє"** од автора **В. Няради**. Потім ся уж зачала святочна академія, богатый духовный і культурный проґрам під тактовков **Михайла Зазуляка**, редактора Руського Слова у Новім Саді, котрый приготовив сценарь цілого проґраму. У проґрамі сьме виділи „мікс" вшыткого найліпшого, што мають у своїм репертуарі сербскы братя. Професіоналны выступліня русиньских співаків і музикантів ся черяли із поетічным словом, фолклором, танцьом, гумором, модернов співанков, духовным задуманьом і гімнічныма співами за участи великого народного орхестра з Руського Керестура. Прекрасны ославы ся зачали гімнов вшыткых Русинів світа од А. Духновіча **Я Русин быв, єсьм і буду,** котру заспівали професіоналны русиньскы співаци - М. Даждиу, И. Олеряр, Л. Пашо, С. Полдруґи, о. М. Малацко, М. Иван, Й. Надь і Ю. Рамач. Під аранжма і діріґентьскым веджіньом **Мирона Сивча**. Наслідовала гімна Сербії, при котрій з відеопроєкції было видно фотоґрафії із сполупраці Русинів з Владов Сербска, як і іншы активіты Русинів у Сербії. Прекрасны духовны композиції під назвом - **Браца Русины,** сьме могли чути в поданю **Мішаного хору при Катедралній церькви св. Миколая із Руьского Керестура** під веджіньом діріґента хору **Ю. Рамача**. **Руснакова мац -** під такым назвом ся у проґрамі представив А. Мудри з Кулы, котрый свойов прозов звыразнив велике чуство ку свому русиньскому краю і своїм предкам. Праві він ся у 2006 році став вітязом Духновічового Пряшова в катеґорії заграничных декламаторів. **Бачко моя, Бачко або Писня Бачвана** подля Костельникового стишка заспівало тріо Позитив. Молоды співачкы з Руського Керестура В. Надьова і А. Бучкова заспівали богатій публіці у салі КД популарны фолклорны співанкы **На танцу і Ручнїчок** вшыткы з нима співали, тляпкали і радовали ся. На святочній академії ся не забыло ани на єдного із найвекшых особностей літературы і культутного жывота Русинів у Сербії - **Дюра Папгаргая,** котрый минулого року одышов до вічности. Як урок споминань його стишкы декламовав В. Балащак. Майстровскым выступом ся представив і **Національный орхестер із Нового саду,** котрый творили професіоналны музиканты і академіці під веджіньом М. Сивча. Спомянутый орхестер допроводив і єдну із наймолодшых і найуспішнішых співачок Русинів у Сербії Н. Сивчову. Она є лавреатков народного співацького конкурзу „Мойо писні", котра заспівала русиньскы народны співанкы із южнопанонських країв як і з Горниці. У богатім проґрамі ся представив і гуморный колектів молодых людей зо свойов сценічнов формов, яка была допроваджана популарныма співанками. Стишкы Михала Рамача декламовав успішный **Михайло Зазуляк**. Завершална часть належала молодым Русинам - М. Папови, В. Сивчови, К. Миятовичови, К. Дюкичови, М. Фейдиови. З. Фабиянови, С. Полдруґови, А. Янщикови і Б. Маґочіови, якы заспівали популарны русиньскы співанкы в поповім проведжіню, як Вше шє людзе любовали і Мой валал Руски Керестур. Своїм выступом з великым еланом не дали притомным ани дыхати. Таке професіоналне і емотівне выступліня русиньского чутя у молодых людей єм іщі ниґда на ниякій славности невиділа. Цілый проґрам модеровали **Златко і Маріна Рамач.** В проґрамі ся представило много іншых інтер-

▲ *На фото зліва М. Зазуляк, редактор Руського слова і орґанізатор акції, В. Дудаш, бывшый діректор театру Дядя, С. Орос, председа Народного совіту Русинів у Сербії і орґанізатор акції, С. Лисінова, членка ВВ РОС, М. Караш, член КВ РОС, І. Сівулькова, членка орґ. Молоды Русины, В. Малацко, діректор ДК в Руськім Керестурі, Д. Папуґа, підпредседа Світовой рады Русинів і председа Руськой маткы в Сербії і П. Штефаняк, председа орґ. Молоды Русины на Словеньску.*

претів, котрым належыть тыж велике подякованя за їх безхыбны выступы. Многы Русины были за дотеперішнє діятельство нагороджены цінами. Мі зоставать уж лем конштатовати, же цілый проґрам быв преведженый на барз професіоналній уровни і **НЕ МАВ ХЫБУ.**

ПОМПЕЗНЫЙ ВЫСТУП НАШОГО ДУА КАРАШ-СИВУЛЬКОВА

О тім, же сербскы Русины люблять нашы співанкы, культуру, традіції і же знають співати нашы співанкы потвердили при выступі дуа **М. Караша і І. Сивульковой** із Камюнкы. Нашы лавреаты ся представили зо співанками: **Як вода в поточку, Заспівайме собі трьома голосами** і **А чія то хыжа**. При послідній співанці, котрой слова знала ціла публіка, нелем салов КД звучав громовый спів. Іщі і на другый день в цілім Керестурі собі ю люде поспівували. Нашы співаци там были як великы звізды. По їх выступі їх обколесили сербскы медія, давали розговоры до телевізії, радія і новинок. Аж тогды собі може чоловік усвідомити, в чім є наша сила як і то, же яка є наша культура, фолклор і меджінародна сполупраца потребна. Были сьме переквaплены як у Сербії познають нелем нашы співанкы, але і назвы русиньскых орґанізацій, особности із культурно-сполоченьского жывота, представителів орґанізацій, нашу пресу, писателів. Каждый сербскый Русин знать, же маме на Словеньску Музей русиньской культуры ітд. „***Вашы співаци были фантастічны, не мам на їх перекрасный выступ слов“ -*** то суть слова без закрываня емоцій штатного секретаря Міністерства Сербії за людскы і меншыновы права **Марка Караджича**. Зо заграничных інтерпретів ся у культурнім проґрамі представила і женьска співацька ґрупа Культурно-умелецького дружства Якым Ґовля з хорватськых Миклошевцох. Ґрупа заспівала співанкы, якы суть у Хорватьску барз популарны і в якых были презентованы традіції Русинів Хорьватьска. Співанкы: **Мац презлата, Крочком коні і Шалата, шалата** мали у публікы тыж великый успіх.

▲ *Співанка А чія то хыжа в поданю дуа з Камюнкы - І. Сівульковой і М. Караша - розоспівала цілу публіку.*

ВЫЗНАМНЫ ПРЕДСТАВИТЕЛІ НА РУСИНЬСКІМ СВЯТІ

Меджі участниками на Русиньскім народнім празднику не хыбили і вызнамны представителі культурного, політічного і духовного жывота, як і гості з Хорватьска, вельвысланці мадярьской, руськой і україньской републікы, посланці парламенту і вшыткы представителі русиньскых орґанізацій у Сербску, заступці телевізії, розгласу і русиньской пресы. Найвысшый представитель Народного совіта за русиньску народностну меншыну і єден з орґанізаторів акції **Славко Орос**, вшыткых участників привитав словами: - **Вшыткы ся радуєме і веселиме із досягнутого цілоштатного узнаня свята Русинів. Спокойность, гордость і дяку высловлюю вшыткым, котры нам в нелегкій економічній сіуацій у Сербії, по тяжкых роках войны і біды помогли, же по веце як 260 роках, далеко од свого родного краю, СЬМЕ ТУ. Нашы предкы пришли ту і мы смье горды, же ту можеме остати.** Мімо іншого, привитав і нашу делеґацію зо Словеньска, як і высоко оцінив сполупрацу Народного Совіта Русинів із Русиньсков обродов на Словеньску. Оцінив тыж роботу за цілый рік 2008 як і звыразнив, же на 10. Світовый конґрес Русинів, котрый ся одбуде 4 - 7 юна 2009 у Руськім Керестурі і в хорватськых Петровцях, суть уж до послідньой капкы приготовлены. Участників поздравив і **Марко Караджич**, штатный секретар Міністерства про людськы і меншыновы права словами:

„Сербска републіка хоче щіро порозуміти вшыткым народностям, якы жыють у Сербії, нашым сусідам із іншых штатів, приятелям, людям, з котрыма жыєме, зділяме сполочну судьбу і учіме ся єдны од другых“. Окремо про Інфо Русин повів: **Поздравую вшыткых Русинів на Словакії і жычу вам вшыткым холем таку міцность русинства, яка є ту у Сербії. Сьме горды на нашых Русинів.**

▲ *Дуо М. Караш і І. Сівулькова мали на святі великый успіх і мали о них інтерес і сербскы медіа.*

І сміло можу зконштатовати, же Русины споїли народы, котры меджі собов вели тяжкы і круты бої. Уведу конкретный приклад: меджі Сербском і Хорватьском были довго непокої, країны вели меджі собов войны (1992), чули сьме і особно зажыли тяжкы бомбардованя. Хвала Господу уж є то вшыткo за нами, но іщі теперь ся жытелі із спомянутых штатів лем мало навщівують. Меджі Русинами такы непрятельскы одношіня уж практічно не суть. Самы сьте ся пересвідчіли, же суть ту днеська заступці із Хорватьска, же ту выступовав хорватськый колектів ітд. Но хочу звыразнити іщі єден позітівный факт – 10. Світовый конґрес Русинів, котрый ся одбуде під покровительством Влады Сербії у Руськім Керестурі (Сербія) і Петровцях (Хорватьско). В тот день, коли участници конґресу будуть переходжати зо Сербії до Хорватьска, ся на границі зыйдуть міністеры заграничных діл Сербії і Горватьска. Поданьом рук будуть декларовати ЄДНОТУ і МІР балканькых земель, ку якым належыть і теріторія Войводины. Думам, же ку тому ніт што додати і же досправды мож сміло конштатовати, же **Русины споїли штаты, котры меджі собов вели великы бої**. Продовжованя розговору із паном Караджичом, як і розговор із міністром заграничных діл Сербской републікы Светозаром Чипличом і іншы інтересны інформації із приприв на 10. Світовый конґрес

Народностны справы на СТВ 2

Як сьме ся дознали од **Ярославы Сисаковой**, єдной з робочіх творительок інформацій о русиньскім діятельстві, на станіці **СТВ 2** ся **кадждый вівторок о 19.00 год**. высылають **Народностны справы**. У тых справах ся можеме дознати інформації о культурно-сполоченьскій роботі народностных меншын жыючіх в Словеньскій републіці. Цінне є і то, же справы каждой народностной меншыны ся высылають в єй языку. То значіть, же інформації о діятельстві Русинів учуєме по русиньскы.

-АК-

Русинів, як і зо жывота Русинів у Сербії і Хорватьска, будеме друковати в далшім числі ІР. На Русиньскім святі была і **Анна Томанова Маканова**, підпредседкыня Рады Влады про автономію Войводины і председничка Народного совіта за словеньску народностну меншыну у Серьбску, народны посланці у парламенті за русиньску народностну меншыну: **Дюра Мученьски** і **Олена Папуґа**, посланкыня за руську народностну меншыну **Леона Виславски, Слободан Марінковіч** з Міністерства вонкайшых діл, походжіньом Русин. Із Хорватька **Наталія Гнатко**, членка Світовой рады Русинів за Хорватьско і **Любка Сеґеди Фалц,** председкыня Руснацох у Хорватьску. Не хыбовали і іншы, як священици, учітелі, театралны герці ітд. По закончіню проґраму были **вшыткы** вызнамны гості, выступаючі вшыткы участниці позваны на святочный коктайл до рештаврації Русалка. Там сьме могли окоштовати традічны русиньскы їдла, як капустникы або перогы, чути шумны вінчовачкы і побісідовати при погаріку винка. Вірте, же ославы не мали кінцякрая, бо гнедь сьме ся вшыткы побрали на русиньску забаву до інтернату Петра Кузмяка. Там ся веселило, співало, танцьовало аж до білого рана. Нашу делеґацію приємні преквапив сам председа Народного совіту русиньской народностной меншыны Русинів Сербії **Славко Орос**, котрый пришов ку нашому столу з музичным допроводом заспівати співанкы з нашого краю як Чорны очі або А од Прешова. Вшыткы сьме заніміли!

СЛАВИЛО СЯ 3 ДНІ

Славность такого характеру, як Народный день Русинів, собі заслужыть велику честь. Домашні орґанізаторы тото добрі знають, зато ся продовжовало і на другый день. В неділю 18. януара 2009 ославы мали духовный характер. У вшыткых селах і містах, де жыють Русины, ся у церькви **служыли Богослужбы за Русинів**. Ціла літурґія ся одбывала в русиньскім языку. Самы сьме были на літурґії в Катедралнім храмі Св. Николая в Руськім Керестурі, де отець духовный звыразнив силу русиньского свята із словами, же тото велике свято не славиме лем мы самы, але же суть ту меджі нами і нашы предкове, нашы бабы і прабабы, дідове, жебы з нами вєдно прославили тот русиньскый день благодарности Всевышньому Богу і помолили ся за щасливу будучность Русинів. В понеділок 19. януара 2009 ся ослави пренесли **до вшыткых русиньских школ і Ґімназії Петра Кузмяка в Р. Керестурі, як і на Інштітут русинького языка,** де ся одбыла година історії Русинів, співали ся русиньскы співанкы. У школах ся одбыли стрічі на уровни републіковой і крайской, як і з представителями самосправ тых міст і сел, де жыють Русины. Діти ся передставили красным культурным проґрамом і так вшыткы вєдно завершыли вызнамный праздник Русинів у Сербії.

Братам Русинам у Сербії іщі раз із щірого сердця і братьской русиньской душы з нагоды цілоштатного свята вінчуєме много далшых успіхів на народностным полю русинства. Сердечно дякуєме за позваня, почливость і погощіня і тішыме ся на далшу меджінародну сполупрацу. Вы сьте про нас великым прикладом і віріме, же в близкій будучности ся і на Словеньску дочекаме свого русиньского свята, ведь нагод ку ньому є досправды вельо.

ПОВІЛИ НА МАРҐО РУСИНЬСКОГО СВЯТА У СЕРБІЇ

– *Петро Штефаняак, председа Молдых Русинів*

Русиньске свято в Сербії мало про мене великый вызнам, бо ту єм видів, як Русины доказали культуру нелем утримати, але єй і міцно розвинути. Не вздали ся свого і тримають в глубокій почливости свою стару землю на Шарішу і Земпліні. Ту ся мі подарило надвязати контакты на молодых Русинів нелем в Сербії але і в Хорватьску.

▲ *На вечірнім коктейлі была і делеґація з Хорватьска - справа Л. С. Фалц, председкыня Русинів в Хорватьску, Д. Папуґа, підпредседа Світовой рады Русинів, О. Гнатко, член орґ. Молоды Русины в Хорватьску і Н. Гнатко, членка Світовой рады Русинів за Хорватьско.*

Они мають велику дяку робити і стрічають ся в гойній кількости. Конкретні в Руськім Керестурі мають молоды барз добры условія про екзістенцію через школы, русиньскы інштітуції аж по церьков. Досправды нам можуть быти прикладом, бо собі цінять самы себе.

– Любка Сеґеди Фалц, Хорватьско, председкыня Руснацох у Хорватьску

▲ *Русиньска забава на святі тримала аж до рана. На фото справа І. Сівулькова, С. Лисінова і Д. Папуґа, котрый ся о нас прикладні старав.*

Радую ся із братами Русинами в Сербії, бо они доказали світу, же сьме **єдно** і же ся не зрікаме того свого материньского молока, од русиньской матери. Єм рада, же своє сердце обертають ку востоку і зо своїм раціоналным єством суть обернуты ку западу. У Хорватьску рыхтуєме тыж свій русиньскый день, котрый, кідь дасть Господь, будеме славити 24. мая, тогды быв у нашій парохії написаный першый документ о Русинах.

– Мартін Караш, член КВ РОС і єден із выступаючіх на русиньскім святі

Такой акції єм быв участником першыраз і єм надміру спокійный із тым, же єм ту міг днеська быти. Думам, же є то єдна із форм, як мож надвязати контакты із Русинами іншых штатів. Така сполупраца є про наше далше єствованя барз потребна. Спознав єм ту много музикантів, колективів і професіоналных співаків, із котрыма єм надвязав далшы контакты і сполупрацу. Дякую РОС, конкретно В. Противнякови, же нас підпорив і же нам вірив.

– Дюра Папуґа, підпредседа Світового конґресу Русинів, председа Руськой маткы у Руськім Керестурі, Сербія

Свою радость не можу ани высловити, бо одповідьов на опрос є до капкы наповненый сценарь і велика кількость людей, котра ся ту днеська зышла. Єм радый, же ся нашого свята зучастнили і словеньскы Русины, бо достойні репрезентовали нашу „Горніцу“ у нас на „Долніці“. Ведь найплодніше одношіня і братьске чутя маме праві ку вам, бо много жытелів ся до Войводины переселило із Шаріша або Земпліна. Лем є мі жаль, жа нашы братя на Україні, ку котрым маме тыж барз близко, не суть штатом узнаны за русиньску народностну меншыну. Є барз потребне їх підпорити і вірю, же сполочныма силами їм поможеме добити ся свого. А кідь буде найгірше, так возму вшыткых 16 тісяч Русинів з Войводины піппорити Русинів на Україні перед Владу Україны до Києва, жебы были узнаны за народностну меншыну як мы ту у Сербії або вы на Словеньску.

Текст і фото Сілвія Лисінова

На лабірскім балі быв і кандідат на президента СР

6. Русиньскый бал в Меджілабірцях , котрый быв 17-го януара 2009 в Евроготелі ЛАБОРЕЦЬ, зачав славностні - русиньсков гімнов Я Русин быв, єсьм і буду і святочным приговором орґанізаторкы балу Мґр. Людмилы Штецовой, председкыні МО РОС в Меджілабірцях і самым председом Русиньской оброды на Словеньску Владиміром Противняком, родаком з близкой Видрані. В богатім проґрамі балу выступила і знама русиньска звізда Марія Мачошкова, котрій до співу грав ПаедДр. Мілан Ґарбера. Веселым співом, музиков і гуморныма вступами забавляла высше 110 гостів і ґрупа ДРІШЛЯК. На північ не хыбовала традічна капустніця, припіток шампаньскым і великый огньострой на увитаня Нового року 2009. Добру наладу і смак до танця вытворяла на лабірскім балі ґрупа АТОМІК, при котрій ся нашы Русины – представителі РОС, подникателі, але і кандідат на президента СР Др. Мілан Сідор із свойов женов - забавляли аж до рана. Зарадовали ся і тоты гості балу, котры мали щастя із вылосованой томболы.

Спонзорами 6. Русиньского балу в Меджілабірцях были:
www.eurohotel.sk
www.rusinskaobroda.sk і
www.chetra.de

Орґанізаторы балу красно дякують тогорічным участникам балу і уж теперь ся тішать на 7. Русиньскый бал в Меджілабірцях.

-ВП-

▲ *Добру наладу на Русиньскім балі в Меджілабірцях зробила і ґрупа ДРІШЛЯК.*

Русиньскый бал в Любовняньскых Купелях

За дотеперішні рокы собі Русиньскый бал, котрый орґанізує МО РОС в Старій Любовні на челі з єй председом **Штефаном Зимом**, здобыв велику популярность. А то уж значіть вельо, кедь кількостьов участників любовняньскый бал перевышує і братіславскый. І зато мусив орґанізатор балу глядати перед пару роками векшы просторы, жебы успокоїти вшыткых Русинів, котры ся хотять добрі забавити і привитати Новый рік меджі свойов великов русиньсков родинов. Нашов такы просторы в Любовняньскых Купелях, в котрых уж пару років на русьньского сілвестра одбывать ся Русиньскый бал. Богатство участників, богатство культурного проґраму, темпераментна музика до танця, смачны їдла, освіжіня, але і богатство цін в томболі – то суть главны тягадла і успіх любовняньскых Русиньскых балів. Так было і на тогорічнім 17-го януара 2009, де участникам балу грала до танця камюньска ґрупа **ЮНІОР** а на слуханя і до співу знама ґрупа братів **ЗАМІШКОВЦІВ**. Потішыли ся і тоты, котры собі купили томболу, кедь выграли, наприклад, новый ЛЦД телевізор або тыжденну екскурзію до Высокых Татер і много іншых цін.

-АК-

▲ *На фото С. Лисіновой видите святочне отворіня Русиньского балу в Любовняньскых Купелях, де красным співом витали гостів співачкы М. Железна з Хмельовой і тріо співачок з Литмановой.*

7. НОВОРІЧНЫЙ БАЛ РУСИНІВ В БРАТІСЛАВІ

17. януара 2005 витали на Русиньскім балі Новый рік і братіславскы Русины. Бал уж традічно орґанізує Здружіня інтеліґенції Русинів Словеньска з богатым культурным проґрамом. І на тогорічнім балі вшыткых гостів витав председа ЗІРС-у **Доц. МУДр. Михал Штеньо, ЦСц**. Меджі богатством выступаючіх із **СНД** мало у Братіславі великый успіх і **Тріо Маґуровых** з Гуменного. А порядный смак до данця робила каждому ґрупа **ЮНО** з Чірча.

-ак-

▲ *Так весело витали Новый рік Русины в метрополі СР.*

▼ *Славне Тріо Маґуровых з Гуменного розвеселило і розоспівало братіславскых Русинів на балі.*

1. русиньскый бал у Липянах

То, же Русины ся знають забавити є чіста правда, ведь періодічно приношаме інформації з нашых балів, якы ся одбывають подля юліяньского каленаря в різных реґіонах, де жыють Русины. Тоту традіцію започали і Русины вышньой Торисы у місті Липяны сабіновского окресу. 17. януара 2009 ся в готелі Младость зышло 130 участників балу, котрым до танця грала музика **Ольшавянка** з Ольшавіці. Подля єдного з орґанізаторів балу **Михала Семанчіка, родака з Тихого Потока**, акція ся т. р. одбыла уж 6-тый раз, но аж теперь мала офіціалну назву **Русиньскый бал,** бо дотеперь бал орґанізовав як приватна особа. Т. р. уж бал быв під покровительством орґанізації **Здружіня Русинів - Домовина моя**. Заповнена сала (капаціта рештаурації у готелі є макс. 130 людей) переважні участниками з Ториской долины або сусідніх сел старолюбовняньского окресу, указали прекрасны богаты танці за допроводу народных співанок. Орґанізаторы акції **Анна Валюшова, Валіка Туракова і Михал Семанчік, вшыткы родаци з Т. Потока,** выдали із той нагоды зборник русиньскых співанок, жебы ся окремым гостям (котры не познають вшыткы русиньскы співанкы) ліпше на балі співало. Бал быв на высокій культурно-сполоченьскій уровни і творило го 70 % Русинів. Быв барз веселый і меджі людми пановала приємна атмосфера. Іщі тыждень по акції каждому із нас звучіть у сердці А чія то хыжа або Крячок лелійовый, додавать із усмівом спокійный М. Семанчік.

С. Л., фото М. С.

▲ *На 1. Русиньскім балі в Липянах, першый зліва М. Семанчік, єден з орґанізаторів акції.*

▲ *Гостів забавляла ґрупа Ольшавянка з Ольшавіці.*

▲ *Бардійовскы Русины ся на своїм балі тыж порядні забавили, молоды і стары, і вшыткы довєдна. Фото Ярослава Гажліньского.*

Карпато-русиньскый научный центер давать на знамость, же выголошує каждорічну

Премію Штефана Чепы

Александра Духновіча

в области русиньской літературы

Премія в сумі тісяч доларів буде дана за найліпшы творы в поезії ці в прозі писаны по русиньскы, котры были надрукованы за дотеперішній 5-річный період.

Премія Чепы А. Духновіча помагать хосноваию русиньского языка в творах, котры приносять вызнамный вклад до русиньской красной літературы. Премія є фінанцована Штефаном Чепом з Торонта і выдавать ся Карпато-русиньскым научным центром.

Книгы красной літературы і поезії, надрукованы в часі од 2004 по 2008 рокы мають право на премію в 2009 році. Авторам або выдавателям треба представити і предложыти 3 ексемплярі каждой книжкы з коротков біографійов. 1 апріля 2009 року буде послідній день засланя вшыткых матеріалів.

Члены фаховой комісії 2009: Елейн Русинко (США), Марія Павловская (США), Валерій Купка (СР).

Адреса, де треба посылати книжкы:

2 ексемпляри: Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA (e-mail: rusinko@umbc.edu)

1 ексемплар: Doc. PhDr. Valerij Kupka, Važecká 12, 080 05 Prešov, Slovakia

InfoРусин. Vydáva Rusínska obroda na Slovensku. Realizované s finančnou podporou MK SR – program Kultúra národnostných menšín 2008. **Poverená funkciou šéfredaktorky**: Anna Kuzmiaková, redaktorka Silvia Lysinová. **Grafická úprava:** Róbert Vico. **Adresa redakcie**: Rusínska obroda, InfoRusín, Levočská 9, 080 01, Prešov. Tel.: 051/772 28 89, 051/748 27 75, 051/748 27 76, e-mail: rusinska.obroda@kryha.sk, toto číslo nájdete i na www.rusyn.sk. **Predplatné na rok:** 6,64 € , do európskych štátov: 11,66 € do mimoeurópskych štátov 30 $, číslo účtu: 2660718084/1100. **Výroba**: ADIN, s. r. o., Prešov. **Registračné číslo**: MK SR 3158/2004. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov (budova Daňového úradu). Toto číslo vyšlo v náklade 2000 kusov.

Rusínska obroda-Info Rusín
Levočská 9
080 01 Prešov 1
„PbZ“
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 03 Prešov 3